

Clive Staples Lewis (1898–1963) – romancier, poet, profesor universitar, medievalist, critic literar, eseist, teolog laic și apologet creștin – a fost unul dintre marii intelectuali ai secolului XX. A predat, între 1925 și 1954, literatură engleză la Universitatea din Oxford (Magdalen College), precum și, din 1954 până în 1963, literatură medievală și renesanțistă la Universitatea din Cambridge. A fost un vorbitor de excepție, fiind îndrăgit de studenții săi, asupra cărora a exercitat o influență profundă și durabilă. A scris peste treizeci de cărți, adresate publicului larg. Operele sale, traduse în peste treizeci de limbi, vândute în milioane de exemplare – unele dintre ele (*Chronicles of Narnia*, bunăoară) popularizate pe scenă, la televiziune, radio sau cinema –, continuă să atragă, an de an, mii și mii de noi cititori.

Opera: *Surprised by Joy (Surprins de Bucurie. Povestea unei convertiri)*, Humanitas, 2008, 2011, 2013), *Miracles, The Four Loves, The Problem of Pain* (trad. rom. în volumul *Despre minuni. Cele patru iubiri. Problema durerii*, Humanitas, 1997, 2012), *The Screwtape Letters (Sfaturile unui diavol bătrân către unul mai tânăr)*, Humanitas, 2003), *Mere Christianity (Creștinism, pur și simplu)*, Humanitas, 2004), *Of This and Other Worlds (Despre lumea aceasta și despre alte lumi)*, Humanitas, 2011), *Fern-seed and Elephants and Other Essays on Christianity (Ferigi și elefanți și alte eseuri despre creștinism)*, Humanitas, 2011), *Reflections on Psalms (Meditații la Psalmi)*, Humanitas, 2013), precum și postuma *Prayer: Letters to Malcolm (Rugăciune: Scrisori către Malcolm)*.

C.S. Lewis

MAREA
DESPĂRTIRE

Un vis

Traducere din engleză și note de
ALEXANDRU MACOVESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Prefață

Blake a scris *Căsătoria Raiului cu Iadul*. Dacă eu am scris despre despărțirea lor nu a fost din pricină că mă socotesc un adversar pe măsura unui asemenea geniu și nici măcar fiindcă aș fi cătuși de puțin sigur că am înțeles ce a vrut el să spună. Dar, într-un fel sau altul, încercarea de a înfăptui această uniune este perenă. Ea se întemeiază pe convingerea că realitatea nu ni se înfățișează niciodată sub aspectul unei alegeri inevitabile de tipul „sau – sau“; că, având iscusință și răbdare și (mai întâi de toate) destul timp, putem găsi întotdeauna o modalitate de a adopta ambele variante; că evoluția sau ajustarea ori ameliorarea va preface răul în bine, fără a fi nevoiți să respingem pe de-a-ntregul nimic din ce am dori să păstrăm. Această convingere mi se pare o greșeală fatală. Nu poți să-ți iei cu tine tot bagajul în fiecare călătorie; se întâmplă ca într-una dintre călătorii să fii nevoit să-ți lași în urmă, printre altele, chiar mâna dreaptă și ochiul drept. Nu trăim într-o lume în care drumurile sunt niște raze de cerc care, dacă sunt urmate destul timp, se vor apropia treptat și se vor întâlni în centrul figurii, ci mai degrabă într-o lume în care, după câteva mile, orice drum se bifurcă din nou și la fiecare răscruce trebuie să luăm o decizie. Nici la nivel biologic viața nu se aseamănă cu un râu, ci cu un copac. Nu se îndreaptă spre uniune, ci se

îndepărtează de ea, iar ființele se îndepărtează din ce în ce mai mult unele de altele, pe măsură ce dobândesc perfecțiunea. Binele, cu cât se desăvârșește, cu atât se deosebește mai mult nu numai de rău, ci și de alt bine.

Nu cred că toți cei care aleg drumuri greșite sunt sortiți pieirii; dar salvarea acestora înseamnă aducerea lor pe calea cea dreaptă. O adunare poate fi corectată, însă numai întorcându-te pe firul calculului până găsești eroarea și refăcându-l din acel punct, niciodată *mergând* pur și simplu *înainte*. Răul poate fi desfăcut, dar nu poate fi „preschimbat“ în bine. Trecerea timpului nu-l vindecă. Vraja trebuie desfăcută, încetul cu încetul, „prin incantații de-a-ndăratelea cu putere de a despreuna“¹ –, și nu altminteri. Suntem tot în situația „sau – sau“. Dacă vrem cu tot dinadinsul să păstrăm Iadul (sau chiar Pământul), nu vom mai vedea Raiul; dacă acceptăm Raiul, nu vom mai fi în stare să păstrăm nici cele mai neînsemnate și personale amintiri despre Iad. Cred, sunt aproape sigur, că orice om care ajunge în Rai va descoperi că lucrurile pe care le-a părăsit (chiar scoțându-și ochiul drept) nu s-au pierdut: că miezul a ceea ce căuta cu adevărat chiar și atunci când era încercat de cele mai imorale dorințe va fi acolo, cu totul nesperat, și îl va aștepta în „Ținuturile din nori“. În acest sens, doar cei care și-au încheiat călătoria (nu și ceilalți) vor putea spune pe bună dreptate că binele este totul și Raiul, pretutindeni. Dar noi, acum, la capătul drumului, nu trebuie să încercăm a anticipa acea viziune retrospectivă. Dacă o vom face, probabil că vom îmbrățișa acea falsă idee fantezistă și periculoasă că totul este bine și că pretutindeni este Raiul.

1. John Milton, *Comus (A Mask Presented at Ludlow Castle, 1634)*.

Dar o să mă întrebați ce vă pot spune despre Pământ. Cred că până la urmă nimeni nu va considera Pământul un loc anume. Cred că Pământul, odată ales în locul Raiului, se va dovedi a fi fost, dintotdeauna, doar o parte din Iad; dar dacă Raiul este ales în locul Pământului, se va dovedi că acesta din urmă a fost de la bun început o parte din Raiul însuși.

Mai sunt doar două lucruri de spus despre această cărtică. În primul rând, trebuie să-mi arăt recunoștința față de un scriitor al cărui nume l-am uitat și despre care am citit într-o revistă americană bogat ilustrată de „Scienctifiction“, după cum îi spun ei. El a fost cel care mi-a inspirat subiectul divin, imposibil de zdruncinat sau de distrus, cu toate că el și-a folosit fantezia într-un alt scop, cu mult mai ingenios. Eroul lui călătorea în *trecut*; și acolo, perfect normal, a găsit picături de ploaie care îl străpungeau ca niște gloanțe și sendvișuri din care nu putea mușca nimeni, indiferent câtă putere ar fi avut – fiindcă, firește, nimic din trecut nu poate fi schimbat. Eu, cu mai puțină originalitate, dar (sper) la fel de firesc, am mutat toate acestea în viața veșnică. Dacă scriitorul care a imaginat acea poveste va citi vreodată aceste rânduri, îl rog să primească întreaga mea recunoștință. În al doilea rând, îmi rog cititorii să nu uite că tot ce am scris aici este pură fantezie. Povestea are – sau cel puțin așa am intenționat – o morală. Dar cele ce se întâmplă în viața de după moarte sunt doar bănuieli izvorâte din imaginație, nici măcar presupuneri sau speculații cu privire la ceea ce ne așteaptă cu adevărat acolo. Ultimul lucru pe care îl doresc este să stârnesc curiozitatea în privința detaliilor din lumea de dincolo.

C.S. Lewis,
aprilie 1945

Se părea că stau la o coadă destul de mare pe trotuarul unei străzi lungi și abjecte. Se lăsa seara și ploaia. Rătăcisem ore întregi pe asemenea străzi abjecte, mereu pe ploaie și în lumina crepusculului. Timpul părea să se fi oprit în momentul acela jalnic când de-abia se aprinde lumina în câteva magazine, dar nu-i îndeajuns de întunerice ca vitrinele lor să arate vesel. Și, așa după cum seara nu lăsa niciodată loc nopții, tot astfel pașii nu mă duceau niciodată în părțile cele mai frumoase ale orașului. Oricât de departe ajungeam, nu dădeam decât de case mizere, în care se înghesuiau prea mulți chiriași, de mici tutungerii, de panouri pe care atârnavu afișe zdrențuite, de depozite fără ferestre, de gări de marfare fără trenuri și de librării din acelea care vând *Operele lui Aristotel*. Nu vedeam niciodată picior de om. În afară de cele câteva persoane care așteptau în stația de autobuz, întregul oraș părea pustiu. Cred că de aceea m-am așezat și eu la coadă.

Am avut noroc numaidecât, căci tocmai când îmi ocupam locul la rând o femeie scundă și arțăgoasă, care ar fi trebuit să fie înaintea mea, s-a răstit la bărbatul ce părea s-o însoțească:

— Foarte bine, atunci. Nu mai merg. Uite-așa, a adăugat ea și a plecat de la coadă.

— Te rog să nu-ți închipui, i-a replicat bărbatul, pe un ton foarte demn, că am cătuși de puțin de gând să mă duc acolo. Am vrut doar să-ți fac ție pe plac, ca să-mi dai pace. Sentimentele mele n-au nici o importanță, înțeleg prea bine.

Și, dând curs vorbelor, s-a îndepărtat și el.

„Ei, m-am gândit eu, asta înseamnă că am înaintat cu două locuri.“ Eram acum lângă un bărbat foarte mărunț și încrunțat, care s-a uitat la mine cât se poate de dezaprobator, după care i-a spus, inutil de tare, celui de dinaintea lui:

— Chestia asta chiar că te face să te gândești de două ori dacă să te duci vreodată.

— Care chestie? a mormăit celălalt, un ins înalt și vânjos.

— Ei bine, a spus Bărbatul Mărunț, aceasta nu prea e societatea cu care sunt obișnuit.

— Hm! a făcut Bărbatul Vânjos, iar apoi a adăugat, aruncându-mi o privire: Să nu crezi nici o vorbă din ce-ți zice el, dom'le! Doar nu ți-e *frică* de el, nu-i așa? Apoi, văzând că nu mă clintesc, s-a rățoit brusc la Bărbatul Mărunț: Nu suntem destul de buni pentru tine, nu? Câtă impertinență!

În clipa următoare, i-a și tras Bărbatului Mărunț o palmă care l-a trimis în șanț, unde a rămas lat.

— Lasă-l acolo, lasă-l acolo! a spus Bărbatul Vânjos, fără să se adreseze cuiva anume. Sunt un om ca toți oamenii, asta sunt, și am aceleași drepturi ca toți ceilalți, nu?

Cum Bărbatul Mărunț nu părea să aibă chef să se mai așeze la coadă și în curând s-a îndepărtat șchiopătând, am înaintat cu prudență în spatele Bărbatului Vânjos și

m-am felicitat că mai făcusem un pas. După o clipă, doi tineri din fața lui au plecat și ei, braț la braț. Întrucât amândoi purtau pantaloni, erau la fel de zvelți și chicoteau la fel de fals, nu eram sigur de sexul nici unuia din ei, însă era clar că fiecare prefera deocamdată să rămână în compania celuilalt decât să-și încerce norocul să găsească un loc liber în autobuz.

— N-o să încăpem toți, s-a auzit o voce plângăreață de femeie, aflată cu vreo patru persoane înaintea mea.

— Îți dau locul meu pentru cinci penny, cucoană, a spus cineva.

Am auzit clinchetul monedelor și apoi țipătul femeii, amestecat cu hohotele de râs ale celorlalți de la rând. Femeia păcălită a sărit de la locul ei ca să se repeadă la individul care o trăsese pe sfoară, dar ceilalți au înaintat imediat și au lăsat-o pe dinafară... Și așa, cu una, cu alta, coada și-a redus considerabil dimensiunile cu mult înainte să apară autobuzul.

Era un vehicul minunat, strălucind de lumină aurie și vopsit în culori heraldice. Șoferul însuși părea luminos ca un far și ținea volanul doar cu o mână. Cu cealaltă parcă își făcea vânt, poate ca să alunge aburii unșuroși ai ploii. Când l-au zărit oamenii, din coadă s-a înălțat un mormăit amenințător. „Dumnealui pare să se simtă bine, nu?... Al naibii de mulțumit mai e de el, pe cinstea mea... Vai, Doamne, de ce nu se poate purta *normal*? I se pare că-i prea grozav să se uite la noi... Cine naiba se crede?... Toată aurăria și purpura asta sunt curată risipă, așa zic eu. De ce nu bagă niște bani în casa aia a lor de colo? Tare aș vrea să-i trag una peste nas.” Eu nu vedeam nimic în înfățișarea Șoferului care să justifice toate astea, în afară de faptul că părea autoritar și hotărât să-și facă treaba.

Tovarășii mei de călătorie s-au încăierat ca niște găini să se urce în autobuz, deși era loc berechet pentru toți. Eu m-am suit ultimul. Autobuzul era pe jumătate gol și am ochit un loc în spate, destul de departe de ceilalți. Dar un tânăr ciufulit a venit de îndată și s-a așezat lângă mine. Și tocmai atunci ne-am pornit.

— M-am gândit că n-ai să te superi că mă țin după tine, a zis el, căci am observat că ai aceeași părere ca și mine despre oamenii ăștia. Nu știu de ce Dumnezeu tot vin aici. N-o să le placă deloc când vom ajunge acolo, le-ar fi fost mai bine la ei acasă. În cazul meu și al tău, lucrurile stau altfel.

— Le *place* cu adevărat acest loc? am întrebat eu.

— La fel de mult cum le place orice altceva, mi-a răspuns el. Au cinematografe, și chioșcuri cu pește și cartofi prăjiți, și reclame, și tot ce-și mai doresc. Îngrozitoarea lipsă a vieții intelectuale pe ei, unii, nu-i îngrijorează deloc. De îndată ce-am ajuns aici, mi-am dat seama că s-a făcut o greșeală. Ar fi trebuit să iau primul autobuz, dar mi-am pierdut timpul, încercând să le deschid ochii celor de aici. Am găsit câțiva pe care îi cunoșteam și am încercat să formez un grup, dar toți păreau să se fi coborât la nivelul mediului. Încă de dinainte să ajung aici, aveam unele îndoieli în privința unuia ca Cyril Blellow. Întotdeauna am fost de părere că îi lipsește autenticitatea. Dar măcar era inteligent: azeai de la el câte o remarcă critică de valoare, cu toate că era un ratat în plan creativ. Se pare că acum nu i-a rămas decât propria îngâmfare. Ultima dată când am încercat să-i citesc una dintre operele mele... dar stai puțin, mi-aș dori să te uți și tu peste ea.

Constatând cu spaimă că scoate din buzunar un teanc gros de foi bătute la mașină, am mormăit că nu am ochelarii la mine și am exclamat:

— Măi să fie! Ne-am desprins de pământ.

Așa și era. La câteva sute de picioare sub noi, deja ascunse pe jumătate de ploaie și ceață, se zăreau acoperișurile ude ale orașului, întinzându-se unul lângă altul cât vedeai cu ochii.